ECLI:LV:ADAT:2024:0410.A420307222.9.S
Lieta Nr.A420307222, AA43-0288-24/13

Administratīvā apgabaltiesa
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2024.gada 10.aprīlī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese referente Sanita Kanenberga, tiesneses Inga Juhņeviča-Knoka un Una Mihailova

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, ar kuru viņam pārrēķinātu vecuma pensiju, ieskaitot apdrošināšanas stāžā visu periodu, kad viņš bija nodarbināts Valmieras rajona /Zemnieku saimniecības nosaukums/, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 24.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – aģentūra) Valmieras reģionālās nodaļas 2022.gada 8.jūlija lēmumu Nr.22/1891838 (turpmāk – sākotnējais lēmums) pieteicējam /pers. A/ piešķirta vecuma pensija no 2022.gada 1.aprīļa, apdrošināšanas stāžā ieskaitot darba periodus Valmieras rajona /Zemnieku saimniecības nosaukums/ (turpmāk – zemnieku saimniecība), par kuriem pieteicējs veicis sociālās apdrošināšanas iemaksas kā pašnodarbinātā persona, un darba periodu zemnieku saimniecībā, par kuru tā veikusi apdrošināšanas iemaksas par pieteicēju kā darba ņēmēju.

Pieteicējs, uzskatot, ka apdrošināšanas stāžā ir ieskaitāms darbs, kad viņš bija nodarbināts savā zemnieku saimniecībā, neatkarīgi no apdrošināšanas iemaksu veikšanas, t.i., 15 gadi, apstrīdēja sākotnējo lēmumu aģentūras direktorei.

[2] Izskatot pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu, aģentūras direktore ar 2022.gada 12.septembra lēmumu Nr.22/2345239 atcēla sākotnējo lēmumu daļā par apdrošināšanas stāžu, uzdodot aģentūras Valmieras reģionālajai nodaļai ieskaitīt pieteicēja apdrošināšanas stāžā 1998.gada janvāri un izslēgt no tā 1999.gada janvāri, bet pārējā daļā sākotnējais lēmums atstāts negrozīts.

Ar aģentūras Valmieras reģionālās nodaļas 2022.gada 19.septembra lēmumu Nr.22/2387960 (turpmāk – grozītais lēmums) izpildīts aģentūras direktores 2022.gada 12.septembra lēmums Nr.22/2345239. Nepiekrītot grozītajam lēmumam, pieteicējs vērsās aģentūrā ar apstrīdēšanas iesniegumu, lūdzot pārrēķināt piešķirto vecuma pensiju, ieskaitot apdrošināšanas stāžā visu laika periodu, kad viņš bija nodarbināts savā zemnieku saimniecībā.

[3] Aģentūras direktore ar 2022.gada 25.novembra lēmumu Nr.22/2950749 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) grozīto lēmumu atstāja negrozītu.

[4] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu, norādot turpmāk minēto.

[4.1] Saskaņā ar Valmieras rajona Tautas deputātu padomes izpildkomitejas 1989.gada 10.janvāra lēmumu Nr.2 pieteicējs ir zemnieku saimniecības īpašnieks. 1990.gadā, uzsākot veidot no PSRS neatkarīgu Latvijas Republikas sociālās apdrošināšanas sistēmu un pieņemot likumu „Par valsts pensijām", kā arī vēlāk, 1995.gadā pieņemot jauno likumu „Par valsts pensijām", likumdevējs noteica, kurus tieši laikposmus, kas uzkrāti līdz minētā likuma spēkā stāšanās dienai, pielīdzināt apdrošināšanas stāžam. Ņemot vērā to, ka darbu savā zemnieku saimniecībā pieteicējs uzsāka vēl pirms tam, kad valstī tika pilnveidota sociālās apdrošināšanas sistēma, tad viņš paļāvās uz to, ka apdrošināšanas stāžā tiks iekļauts arī periods, kad nav veiktas iemaksas, jo vienmēr ir strādājis.

[4.2] Pieteicējs nebija informēts par to, ka iemaksu neveikšana sociālajā budžetā var ietekmēt viņa vecuma pensijas apmēru, jo visu mūžu ir strādājis fiziski smagu darbu. Kopš zemnieku saimniecības dibināšanas pieteicējs vienmēr ir atradies darba tiesiskajās attiecībās sev piederošajā saimniecībā un šī informācija vienmēr tikusi atspoguļota Valsts ieņēmumu dienestā iesniegtajos dokumentos. Tā kā lēmums nav pieņemts atbilstoši pieteicēja tiesībām uz īpašumu un sociālo aizsardzību, kā arī nav atbilstošs Latvijas Republikas Satversmē nodibinātajām cilvēktiesībām, tad, lai novērstu jebkāda veida diskrimināciju un atklātu iespējamos trūkumus saistībā ar pārsūdzētā lēmuma pieņemšanu, pieteicējs uzskata, ka lietā ir nepieciešams pieaicināt tiesībsargu atzinuma sniegšanai.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas 2023.gada 24.maija spriedumu pieteicēja pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesai konkrētajā gadījumā ir jāpārbauda, vai pastāv priekšnoteikumi pieteicējam labvēlīgāka administratīva akta, ar kuru viņam pārrēķinātu vecuma pensiju, ieskaitot apdrošināšanas stāžā visu periodu, kad viņš bija nodarbināts savā zemnieku saimniecībā, izdošanai.

[5.2] No izskatāmās lietas materiāliem konstatējams, ka: 1) 1991.gada 11.decembrī pieteicējs veicis valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas par 1991.gadu kā individuālā darba veicējs, savukārt aģentūra visu 1991.gadu ir iekļāvusi pieteicēja apdrošināšanas stāžā; 2) 1992.gada 15.jūnijā pieteicējam piederošā zemnieku saimniecība reģistrēta Uzņēmumu reģistrā; 3) 1997.gada 11.novembrī pieteicējs vērsies Valmieras rajona Sociālās apdrošināšanas pārvaldē ar iesniegumu, kurā norādījis, ka sociālo nodokli 1997.gadā nemaksās (maksās no 0.00 latiem); 4) 1998.gada 17.aprīlī pieteicējs iesniedzis ziņas Valsts ieņēmumu dienestā (turpmāk – dienests) par darba ņēmēju kustību zemnieku saimniecībā, norādot, ka ar 1998.gada 1.janvāri tajā ir divi darba ņēmēji, tai skaitā arī pieteicējs, savukārt 1999.gada 22.janvārī dienestam sniegtajās ziņās viņš norādījis, ka šie abi darba ņēmēji (arī pieteicējs) savu statusu zaudējuši tajā pašā 1998.gada 1.janvārī; 5) periodā no 2004.gada līdz 2022.gada 2.ceturksnim pieteicējs kā pašnodarbinātā persona par sevi nav aprēķinājis un samaksājis valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas par periodiem 2004.gada janvāri, martu, aprīli un jūniju, 2008.gada oktobri, 2010.gada februāri, aprīli un septembri, no 2011.gada 1.janvāra līdz 30.septembrim (9 mēneši), 2013.gada janvāri, februāri un martu, no 2013.gada 1.maija līdz 2014.gada 30.jūnijam (1 gads 2 mēneši), no 2015.gada 1.janvāra līdz 30.jūnijam (6 mēneši), no 2016.gada

1.janvāra līdz 2016.gada 31.jūlijam (7 mēneši), no 2017.gada 1.janvāra līdz 2017.gada 31.augustam (8 mēneši). Ņemot vērā šo apstākļu kopumu, aģentūra neiekļāva pieteicēja apdrošināšanas stāžā periodus no 1989.gada 1.jūnija līdz 1990.gada 31.decembrim (1 gads 7 mēneši), no 1992.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim (4 gadi), no 1996.gada 1.janvāra līdz 1997.gada 31.decembrim (2 gadi), no 1998.gada 1.februāra līdz 2003.gada 31.decembrim (5 gadi 11 mēneši), kā arī iepriekš minētos periodus no 2004.gada līdz 2022.gada 2.ceturksnim.

Lietā strīds ir par to, vai šāda aģentūras rīcība ir pamatota, proti, vai pieteicēja apdrošināšanas stāžā ir iekļaujami arī periodi, kad viņš kā zemnieku saimniecības īpašnieks par sevi nebija veicis sociālās apdrošināšanas iemaksas.

[5.3] Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1.punktu un Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 „Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr.165) 2.punktu, lai personas apdrošināšanas stāžā ieskaitītu kādu periodu līdz 1991.gada 1.janvārim, jākonstatē vienīgi, ka viņa šai laikā ir strādājusi. Proti, likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 1.punkts paredz, ka apdrošināšanas stāžam ir pielīdzināti arī līdz 1990.gada 31.decembrim uzkrātie darba periodi. Par darbu minētās normas izpratnē ir uzskatāms personas darbs par samaksu (*Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2018.gada prakses apkopojuma „Par apdrošināšanas stāžu" 2.3.apakšpunkts*). Savukārt saskaņā ar noteikumu Nr.165 35.1.apakšpunktu lauksaimnieciska rakstura darbs zemnieku saimniecībā no 1989.gada 1.jūnija veido apdrošināšanas periodu, ja tas pierādīts ar dokumentiem, kas apliecina sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšanu par zemnieku, viņa ģimenes locekļiem un citām personām, kuras zemnieku saimniecībā strādājušas, pamatojoties uz darba līgumu.

Konkrētajā gadījumā pieteicējs nav iesniedzis pierādījumus, kas apliecinātu sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšanu par sevi kā zemnieku, tātad nav apliecinājis savu kā zemnieka darbu par samaksu, līdz ar to periodu no 1989.gada 1.jūnija līdz 1990.gada 31.decembrim nav arī pamata iekļaut viņa apdrošināšanas stāžā.

[5.4] Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2.punktu no 1991.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim apdrošināšanas stāžu veido darbs un tam pielīdzinātie periodi, kuri norādīti šā punkta 1., 2. un 3.apakšpunktā un kuros bija jāveic, bet attiecībā uz pašnodarbinātām personām ir veiktas apdrošināšanas iemaksas, un šā punkta 4., 5., 6. un 7.apakšpunktā norādītie darbam pielīdzinātie periodi, kuros ir veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas. Līdzīgi arī noteikumu Nr.165 3.2.apakšpunktā ir noteikts, ka laika posmā no 1991.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim apdrošināšanas stāžu veido darba periodi, kuru laikā ir veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas sakarā ar to, ka persona šajā laikā ir bijusi pašnodarbinātās personas statusā. Saskaņā ar likuma „Par sociālo nodokli" (*spēkā no 1991.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim*) 2.pantu darba devējiem un citiem sociālā nodokļa maksātājiem bija jāreģistrējas rajona (pilsētas) sociālās nodrošināšanas nodaļās kā apdrošinātājiem Latvijas Republikas Ministru Padomes noteiktajā kārtībā, bet saskaņā ar minētā likuma 5.pantu personas, kas gūst ienākumus ārpus darba tiesiskajām attiecībām, sociālā nodokļa maksājumus bija jāizdara šādā kārtībā: individuālais zemnieks par sevi un par katru savā saimniecībā strādājošo darbaspējīgo ģimenes locekli, ja par viņu nav noteikta cita sociālā nodokļa maksājumu kārtība, – 19 procentu apmērā no summas, kas nav mazāka par vienu iztikas minimumu. Savukārt saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1.panta 3.punkta i) apakšpunktu pašnodarbinātais ir persona, kura gūst ienākumu (vai ieņēmumus) kā zemnieku saimniecības īpašnieks, kas, nebūdams darba tiesiskajās attiecībās ar savas zemnieku saimniecības pārvaldes institūciju, veic šīs zemnieku saimniecības vadības funkciju, ja šajā zemnieku saimniecībā likumā noteiktajā kārtībā nav iecelts (ievēlēts) pārvaldnieks (direktors).

Tātad, lai periodu no 1991.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim iekļautu pieteicēja apdrošināšanas stāžā, nepieciešams konstatēt, ka viņš kā zemnieku saimniecības īpašnieks jeb pašnodarbinātais likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2.punkta izpratnē šajā periodā ir veicis apdrošināšanas iemaksas (sociālā nodokļa maksājumus). Tomēr, kā jau tiesa to norādīja iepriekš, no lietas materiāliem konstatējams, ka valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas viņš veicis tikai par 1991.gadu, kas arī iekļauts viņa apdrošināšanas stāžā, savukārt par pārējo konkrētā perioda daļu šīs iemaksas nav veiktas. Līdz ar to periodu no 1992.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim nav arī pamata iekļaut viņa apdrošināšanas stāžā.

[5.5] Likuma „Par valsts pensijām" 9.panta pirmā daļa noteic, ka valsts pensijas apmērs ir atkarīgs no apdrošināšanas stāža, kurā ieskaitāmi mēneši, kuros veiktas vai bija jāveic apdrošināšanas iemaksas attiecīgajam sociālās apdrošināšanas veidam. Savukārt saskaņā ar šā likuma 10.pantu apdrošināšanas stāžu apliecina Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā uzkrātie dati, kas pierāda apdrošināšanas iemaksu izdarīšanu. Tātad apdrošināšanas stāžu laikā no 1996.gada 1.janvāra veido periodi, par kuriem bija jāveic vai bija veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas, un to apliecina Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā uzkrātie dati, kas pierāda apdrošināšanas iemaksu izdarīšanu (*Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2018.gada prakses apkopojuma „Par apdrošināšanas stāžu" 2.1.punkts*). Turklāt pašnodarbinātie saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 5.panta piekto daļu ir sociāli apdrošināti tikai tad, ja faktiski ir veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas jeb ar likumu noteikts obligāts maksājums speciālā budžeta kontā, kas dod tiesības sociāli apdrošinātajai personai saņemt likumā noteiktos sociālās apdrošināšanas pakalpojumus (likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 12.panta pirmā daļa).

Izskatāmajā lietā tiesa konstatēja, ka pieteicējs periodos no 1996.gada 1.janvāra līdz 1997.gada 31.decembrim, no 1998.gada 1.februāra līdz 2004.gada 31.janvārim, 2004.gada martā, aprīlī un jūnijā, 2008.gada oktobrī, 2010.gada februārī, aprīlī un septembrī, no 2011.gada 1.janvāra līdz 2011.gada 30.septembrim, 2013.gada janvārī, februārī un martā, no 2013.gada 1.maija līdz 2014.gada 30.jūnijam, no 2015.gada 1.janvāra līdz 2015.gada 30.jūnijam, no 2016.gada 1.janvāra līdz 2016.gada 31.jūlijam, kā arī no 2017.gada 1.janvāra līdz 2017.gada 31.augustam nav veicis par sevi kā pašnodarbināto sociālās apdrošināšanas iemaksas. Tātad pieteicējs šajos periodos nebija iesaistījies sociālās apdrošināšanas sistēmā un nebija sociāli apdrošināts, līdz ar to minētie laika posmi arī nav iekļaujami viņa apdrošināšanas stāžā.

[5.6] Pieteicējs norādījis, ka darbu savā zemnieku saimniecībā uzsācis vēl pirms sociālās apdrošināšanas sistēmas pilnveidošanas, tādēļ paļāvies uz to, ka apdrošināšanas stāžā tiks iekļauts arī periods, kad nav veiktas iemaksas, jo vienmēr ir strādājis. Tātad pēc būtības pieteicējs uzskata, ka, neiekļaujot viņa apdrošināšanas stāžā periodus, kuros viņš par sevi nav veicis sociālās apdrošināšanas iemaksas, ir pārkāpts tiesiskās paļāvības princips. Tomēr pieteicējs tā arī nav norādījis uz konkrētu tiesību normu (normām), kas radīja viņa minēto paļāvību, savukārt tiesa nav konstatējusi tādu tiesisko regulējumu, kas pieļautu periodu, kuros zemnieku saimniecības īpašnieks par sevi nav maksājis sociālās apdrošināšanas iemaksas, iekļaušanu viņa apdrošināšanas stāžā. Turklāt pieteicējs 1991.gada 11.decembrī ir veicis valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas par 1991.gadu kā individuālā darba veicējs, kas pretēji viņa teiktajam, ka viņš paļāvies uz to, ka šīs iemaksas nav jāveic, jau 1991.gadā zināja par to obligāto raksturu, kas dotu viņam tiesības kā sociāli apdrošinātajai personai saņemt sociālās apdrošināšanas pakalpojumus, tai skaitā saņemt valsts vecuma pensiju.

Pieteicēja pārstāvis tiesas sēdē norādīja, ka pret pieteicēju nav vērsti nekādi nodokļu administrācijas prasījumi par nesamaksātajām obligātajām valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām (iepriekš – sociālā nodokļa nomaksu), tādēļ nav taisnīgi periodus, kuros nav veiktas šīs iemaksas, neieskaitīt pieteicēja apdrošināšanas stāžā. Par minēto tiesa vērsusi uzmanību uz Labklājības ministrijas sniegto pensijas sistēmas raksturojumu un vairākām Satversmes tiesas atziņām. Labklājības ministrija skaidrojusi, ka pensiju sistēma Latvijā ir apdrošināšanas sistēma, kurā apvienota katra cilvēka personiskā ieinteresētība savu vecumdienu nodrošināšanā un paaudžu solidaritāte. Pensiju sistēmas galvenais princips: jo lielākas sociālās apdrošināšanas iemaksas tiek veiktas šodien, jo lielāka būs pensija rīt. Valsts pensiju sistēmas 1.līmenis (valsts obligātā nefondēto pensiju shēma) ir balstīts uz valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām un darbojas pēc paaudžu solidaritātes principa. Tas nozīmē, ka iemaksas, kuras veic sociāli apdrošinātas personas, tiek novirzītas pašreizējo pensiju izmaksām. Pensiju sistēmas ideoloģija ir vērsta uz to, lai ieinteresētu darbspējīgā vecuma iedzīvotājus pilnībā iesaistīties valsts sociālajā apdrošināšanā un pēc iespējas ilgāk turpināt darbu, atliekot pensionēšanos uz vēlāku laiku. Savukārt pensiju sistēmā, kas pastāvēja pirms

reformas (līdz 1990.gada 31.decembrim), pensijas apmērs bija atkarīgs vienīgi no darba stāža un vidējās algas valstī (*https://www.lm.gov.lv/lv/pensijas*). Attiecīgi Satversmes tiesa 2004.gada 26.marta sprieduma lietā Nr.2003-22-01 11.punktā ir norādījusi, ja darba ņēmējs ir apdrošināts kādam obligātās sociālās apdrošināšanas veidam, tad, iestājoties apdrošināšanas gadījumam, viņam ir tiesības uz attiecīgu nodrošinājumu. Pensiju sistēmas pirmā līmeņa obligātais un uz sociālās apdrošināšanas principa balstītais raksturs veido saikni starp visiem obligātajiem iedzīvotāju veiktajiem sociālās apdrošināšanas maksājumiem un galarezultātā sniedzamo pakalpojumu līmeni (*Satversmes tiesas 2009.gada 21.decembra sprieduma lietā Nr.2009-43-01 23.punkts*). Latvijā izveidotās pensiju sistēmas ilgtspēju nodrošina trīs elementi: adekvātums, finansiālā ilgtspēja un spēja pielāgoties pārmaiņām. Tas nozīmē, ka pensiju sistēmas ietvaros tiek garantēti droši finansēti, adekvāti ienākumi, kas nedestabilizē valsts finanses un neuzliek pārlieku apgrūtinājumu nākamajām paaudzēm, tajā pašā laikā nodrošinot taisnīgumu un solidaritāti, kā arī iespēju reaģēt uz mainīgajām indivīdu un sabiedrības vajadzībām. Līdz ar to pensiju sistēmas sekmīga darbība ilgterminā iespējama vienīgi tad, ja tiek ievēroti solidaritātes, taisnīguma un individuālā ieguldījuma principi un nodrošināta to mijiedarbība (*Satversmes tiesas 2011.gada 19.decembra sprieduma lietā Nr.2011-03-01 16.2.apakšpunkts*). Sociālais taisnīgums prasa, lai no speciālā budžeta līdzekļiem visupirms tiktu finansētas pensijas tām personām, kuras pienācīgi līdzdarbojušās pensijas kapitāla uzkrāšanā. Arī Saeima savā atbildes rakstā atzīst, ka valstij nav jāuzņemas atbildība par personām, kuras nav veltījušas pietiekamu uzmanību tam, vai darba devējs veic sociālās apdrošināšanas iemaksas un pilda likumā noteiktos pienākumus, bet paļāvušās uz to, ka nepieciešamības gadījumā valsts tām tāpat sniegs sociālo nodrošinājumu (*Satversmes tiesas 2011.gada 19.decembra sprieduma lietā Nr.2011-03-01 16.2.apakšpunkts*).

Tātad Latvijas pensiju sistēmas pamatā ir katra cilvēka personiskā ieinteresētība savu vecumdienu nodrošināšanā un paaudžu solidaritāte. Proti, šīs sistēmas darbības pamatā ir solidaritātes, taisnīguma un individuālā ieguldījuma principi to savstarpējā mijiedarbībā. Savukārt individuālā ieguldījuma pamatā ir katra indivīda pienācīga līdzdarbošanās pensijas kapitāla uzkrāšanā, ko pieteicējs strīdus periodos nav darījis. Atšķirībā no darba ņēmējiem, kuru apdrošināšanas stāžā ieskaitāmi mēneši, kuros veiktas vai bija jāveic apdrošināšanas iemaksas attiecīgajam sociālās apdrošināšanas veidam (šāds regulējums paredzēts, lai aizsargātu darba ņēmējus no negodprātīgiem darba devējiem, kuri nav veikuši obligātās iemaksas par aprēķinātajiem darba ienākumiem), pašnodarbinātajiem (arī zemnieku saimniecības īpašniekiem), kuri pēc būtības ir darba devēji un darba ņēmēji vienā personā, apdrošināšanas stāžā ieskaitāmi mēneši, kuros ir veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas. Strīdus periodos pieteicējs nav veicis sociālās apdrošināšanas iemaksas par sevi, tātad nav iesaistījies (līdzdarbojies) sociālās apdrošināšanas sistēmā un nav bijis sociāli apdrošināts. Turklāt būt par pašnodarbināto, nevis darba ņēmēju, ir tikai un vienīgi paša pieteicēja izvēle. Tādējādi neveikt par sevi sociālās apdrošināšanas iemaksas un neesot sociāli apdrošinātam, ir paša pieteicēja izvēle, nevis tiesību normās noteikts šķērslis uz Latvijas Republikas Satversmes 109.pantā garantēto sociālo nodrošinājumu (*Senāta 2023.gada 28.aprīļa sprieduma Nr.SKA-234/2023 11.punkts*). Līdz ar to pretēji pieteicēja viedoklim, netaisnīga situācija (attiecībā pret tiem, kuri bija iesaistījušies (līdzdarbojušies) sociālās apdrošināšanas sistēmā) izveidotos gadījumā, ja viņa apdrošināšanas stāžā būtu iekļauti strīdus periodi, kuros viņš par sevi nav veicis sociālās apdrošināšanas iemaksas. Turklāt pieteicējam bija zināms par nepieciešamību veikt šādas iemaksas jau 1991.gadā, ko viņš minētajā gadā arī īstenoja. Savukārt apstāklis, ka pret pieteicēju nav vērsti nekādi nodokļu administrācijas prasījumi par nesamaksātajām obligātajām valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām, nebūt neliecina, ka viņš strīdus periodā būtu atzīstams par sociāli apdrošinātu, bet gan apstiprina to, ka šajos periodos viņš par sevi nav veicis minētās iemaksas.

[5.7] Ievērojot visu iepriekš minēto, tiesa nekonstatēja priekšnoteikumus pieteicējam labvēlīgāka administratīvā akta, ar kuru viņam pārrēķinātu vecuma pensiju, ieskaitot apdrošināšanas stāžā visu periodu, kad pieteicējs bija nodarbināts Valmieras rajona /Zemnieku saimniecības nosaukums/, izdošanai. Līdz ar to pieteikums ir pilnībā noraidāms.

[6] Pieteicējs par minēto spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību. Apelācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Tas, ka pieteicējs visos strīdu periodos ir bijis nodarbināts savā zemnieku saimniecībā, ir pietiekošs pamats, lai, aprēķinot vecuma pensiju, apdrošināšanas stāžā tiktu iekļauts pilnīgi viss nostrādātais laika periods un tiktu piešķirta vecuma pensija atbilstoši nostrādātajam darba mūžam.

[6.2] Pieteicējs darbu savā zemnieku saimniecībā uzsāka vēl pirms tam, kad valstī tika pilnveidota sociālās apdrošināšanas sistēma, pieteicējs paļāvās uz to, ka apdrošināšanas stāžā tiks iekļauts arī periods, kad nav veiktas iemaksas, jo pieteicējs vienmēr ir strādājis. Pieteicējs noteiktā laika periodā ir baudījis valsts piedāvāto iespēju neveikt valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, tāpēc neiekļaut darba stāžā strīdus periodus nav pamatoti.

[8] Aģentūra iesniedza paskaidrojumu tiesā, kurā norādīts, ka pieteicēja apelācijas sūdzība nav pamatota. Papildus norādīts turpmākais.

[8.1] Pieteicēja iesniegtie dokumenti neapliecina apdrošināšanas iemaksu veikšanu. Aģentūra nav apstrīdējusi faktu, ka pieteicējs ir strādājis savā zemnieku saimniecībā un tā ir veikusi saimniecisko darbību, lai gan pēc *Lursoft* datiem gada pārskati nav sniegti ne par vienu gadu laikā no 1996.gada līdz 2010.gadam. Tomēr fakts, ka pieteicējs ir strādājis savā zemnieku saimniecībā, pats par sevi nenozīmē, ka darba veikšana veido pieteicēja apdrošināšanas stāžu vecuma pensijas aprēķināšanai neatkarīgi no sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšanas.

[8.2] Atsaucoties uz Administratīvās apgabaltiesas 2022.gada 24.februāra spriedumu lietā Nr.A420317216, aģentūra norādījusi, ka persona, kas veic uzņēmējdarbību, ir atbildīga par pensijas apmēru. Arī Satversmes tiesas 2009.gada 21.decembra sprieduma lietā Nr.2009-43-01 31.1.punktā norādīts, ka, lai personai būtu tiesības uz sociālās apdrošināšanas pakalpojumiem, tai jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas, bet no iemaksu apmēra ir atkarīgs saņemamo sociālās apdrošināšanas pakalpojumu apmērs.

[8.3] Pieteicēja vecuma pensijas apmērs ir tiešā cēloniskā sakarā ar viņa no 1996.gada 1.janvāra uzkrāto pensijas kapitālu (veiktajām sociālās apdrošināšanas iemaksām). Pieteicējs pats ir bijis atbildīgs par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veikšanu. Viņu nav pamata atzīt par neaizsargātu darba ņēmēju no darba devēja puses. Pieteicēja pensijas aprēķinā ir ņemts vērā viss viņa darba mūžā veiktais ieguldījums sociālajā apdrošināšanā, tādējādi sociālās apdrošināšanas pakalpojuma apmērs ir proporcionāls veiktajām apdrošināšanas iemaksām.

Motīvu daļa

[9] Pārbaudījusi lietas materiālus kopsakarā ar lietas dalībnieku argumentiem, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

Administratīvā apgabaltiesa arī atzīst, ka pirmās instances tiesa ir pareizi konstatējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus, pareizi identificējusi un piemērojusi tiesību normas, tiesas spriedumā norādītā motivācija ir pareiza un pietiekama, tādēļ Administratīvā apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu tai pievienojas un izvērstāku argumentāciju nenorāda.

[10] Pieteicējs apelācijas sūdzībā ir izteicis argumentus, kurus pirmās instances tiesa ir pārbaudījusi un izvērtējusi. Tā kā apgabaltiesa ir pievienojusies pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, apgabaltiesa atkārtoti uz šiem apelācijas sūdzības argumentiem izvērstākas atbildes nesniegs. Tas, ka pieteicējam ir atšķirīgs viedoklis par vecuma pensijas piešķiršanu, viņa apdrošināšanas stāžā iekļaujot pilnīgi visu nostrādāto laiku zemnieku saimniecībā, neskatoties uz to, ka nav veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas, nenozīmē, ka pirmās instances tiesas izdarītie secinājumi ir nepareizi.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, un 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par labvēlīgāka administratīvā akta, ar kuru viņam pārrēķinātu vecuma pensiju, ieskaitot apdrošināšanas stāžā visu periodu, kad viņš bija nodarbināts Valmieras rajona /Zemnieku saimniecības nosaukums/, izdošanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Senāta Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente	Tiesnese	Tiesnese
S.Kanenberga	I.Juhņeviča-Knoka	U.Mihailova